

Arbetsplan i barnomsorgen 2023-2024

ARBETSPLAN DAGHEMMET SOLBACKEN VÅRDÖ
GODKÄND AV SKOL- OCH BILDNINGSNÄMNDEN 10.10.2023

Dnr: ÅLR 2023/3526

Datum:

Utbildnings- och kulturavdelningen

Innehåll

Förord2

Inledning2

- 1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund2
 - 1.1 Målsättningar för verksamhetsåret3
- 2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster4
 - 2.1 Barnantal och avdelningar4
 - 2.2 Ledning och personal4
 - 2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider5
- 3 Jämlikhet och jämställdhet5
- 4 Hållbar utveckling7
- 5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande7
- 6 Välbefinnande8
- 7 Leken9
- 8 Arbetssätt och lärmiljöer10
 - 8.1 Mångsidiga arbetsätt10
 - 8.2 Lärmiljö10
 - 8.3 Språkutvecklande arbetsätt11
 - 8.4 Pedagogisk dokumentation och planering11
 - 8.5 Digitala arbetsätt och digital kompetens12
- 9 Omsorg, kost och vila14
 - 9.1 Omsorg14
 - 9.2 Kost14
 - 9.3 Vila15
- 10 Arbetet med förverkligande av lärområdena inom barnomsorgen15
- 11 Förundervisningen17
- 12 Stöd för utveckling och lärande18
 - 12.1 Allmänpedagogiskt stöd18
 - 12.2 Specialbarnomsorg19
- 13 Samarbete med vårdnadshavare20
- 14 Rutiner för övergångar inom barnomsorgen21
- 15 Arbetet med utvärdering av verksamheten21
- 16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning22

Förord

Anvisningen för uppgörandet av arbetsplan har valts att göras som en ifyllnadsbar mall. Meningen är att varje enhet fyller i mallens rutor i enlighet med hur verksamhetens ser ut på enheten. Det går även att ändra layout, ändra och radera i texterna utanför rutorna men man bör vara aktsam att inte någon väsentlig information faller bort om man omformar mallen.

Inledning

I enlighet 2 § del II i LL (2020:32) om barnomsorg och grundskola varje gruppfamiljedaghem, daghem och fritidshem upp en arbetsplan som beskriver hur verksamheten ska genomföras. I arbetsplanen ska beskrivas hur verksamheten genomför barnomsorgens målsättning och enhetens ska precisera och tydliggöra de metoder enheten använder för att uppfylla målsättningar och riktlinjer som slagits fast i lagen och läroplanen. Daghemsföreståndaren ansvarar över att arbetsplanen sammanställs i samråd med personalen. Vårdnadshavarna ska informeras om innehållet i arbetsplanen. Arbetsplanen ska godkännas av kommunen och *sändas till Landskapsregeringen för kännedom i samband med att verksamhetsåret inleds.*

Arbetsplanen ska fungera som ett komplement till läroplanen för att tydliggöra och konkretisera hur enheten arbetar och vilka rutiner som finns gällande de övergripande områdena. Arbetsplanen är ett sätt för enheten att förtydliga det arbetet som görs utåt gentemot dem som kanske inte tar/tagit del av läroplanen för barnomsorgen. Med tanke på detta är mallen för arbetsplan *utarbetad med utdrag ur läroplanen vid varje kapitel.*

Det viktiga i arbetsplanen är dock att på ett konkret sätt beskriva HUR man på enheten arbetar inom de olika områden som beskrivs så att läsaren får en uppfattning om hur verksamheten bedrivs.

1 Barnomsorgens uppdrag och värdegrund

Barnomsorgen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp. Barnets bästa ska komma i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras. Verksamheten ska vara inkluderande och ordnas i samarbete med vårdnadshavarna.

Det ligger i varje personals uppdrag att aktivt arbeta för att den gemensamma värdegrunden i verksamheten förverkligas. Alla som arbetar i verksamheten behöver reflektera över sin egen del som påverkare och ta till sig den värdegrund som formuleras i läroplanen för barnomsorgen på Åland.

Daghemmets värdegrund kan sammanfattas med ordet "respekt". I ordet respekt lägger vi in hjälpsamhet, ansvar och tydlighet. Värdegrundsarbetet arbetar vi med när läsåret startar och det genomsyrar det dagliga arbetet hur vuxna och barn bemöter varandra. På personalens månatliga kvällsmöten lyfter upp läroplanens fakta kring hur personalen bemöter barn, vårdnadshavare och varandra för att skapa en god verksamhetskultur. Vi tränar att omsätta det i vardagen däremellan och är modeller för barnen. Innehållet i FN:s barnkonvention uppmärksammas 20.11.

1.1 Målsättningar för verksamhetsåret

Alla enheter ska inför varje nytt verksamhetsår planera vilka delområden i läroplanen man väljer att fokusera på under året. Vad man väljer att formulera som specifika målsättningar ska synas i enhetens hela verksamhet under läsåret. Enhetens specifika målsättningar kan handla om att fokusera på områden som konstaterats vara utmanande i enhetens interna utvärdering (t.ex. att utveckla det språkutvecklande arbetssättet för att främja barnens språkutveckling) eller teman som formulerats av landskapsregeringen som ska genomsyra (Åland 100, fokusområden inom implementeringen av läroplanen) verksamheten.

Hösten 2023 kommer vi att arbeta med värdegrunden utgående från den nya läroplanen och gemensamma implementeringsplanen inom NÅUD. Vi färdigställer planerna för likabehandling och främjande av jämställdhet, teoretiskt samt omsätter det i praktiken. Vi vill också ge barn och personal strategier för de utmaningar de ställs inför i sitt lärande/arbete.

2 Enhetens kontaktuppgifter och uppgifter om tjänster

2.1 Barnantal och avdelningar

Daghemmet Solbacken har 30 platser, uppdelade på två avdelningar. Detta läsår har Mumindalen 11 barn och Sjumilaskogen 13 barn.

2.2 Ledning och personal

Här listas kontaktuppgifter och ansvarsområden för ledning och personal:

Daghemmet Solbacken tel: 018 47940 eller 0457 3456 368, e-post solbacken@vardo.ax

Daghemsföreståndare tel: 018 47940 e-post: daghemsforestandare@vardo.ax

Daghemsföreståndare/lärare 1

Lärare 1

Barnskötare 5

Kommunkansliet, fakturering, tel: 018 47900, e-post: info@vardo.ax

Utbildningschef tel: 018 431225 eller 0457 5221615, e-post: skoldirektor@ghs.ax

Skol- och bildningsnämndens ordförande tel: 0400 784881

Speciallärare tel: 04573454285

2.3 Verksamhetsårets kalendarium och hålltider

Daghemmet är öppet måndag-fredag kl 7-17.30 förutom sommarstängning 4 veckor, vanligen i juli. Julafton och midsommarafton är daghemmet stängt.

Daghemmet använder Tempus närvarosystem.

Förundervisningen för 6-åringar följer skolans läsår.

September: möte för vårdnadshavare, fotografering för barnen

Oktober/november: Samtal med vårdnadshavare och genomgång av "Lärloggen"

December och maj: Aktivitet för barn och vårdnadshavare

Daghemmets två planeringsdagar samt självstyrelsedagen 9.6 är avgiftsfria om barnen vårdas hemma

Hålltider för den dagliga verksamheten

- 7.00 Solbacken öppnar
- 7.30-7.45 Frukost serveras
- Lugna aktiviteter
- 8.30 Utelek
- 9.30 Aktivitet/klubb/förundervisning
- 10.30 Samling
- 10.45 Lunch
- 11.45 Sovvila/Sagovila/klubb
- 12.15 Klubb/förundervisning/pyssel och spel
- 13.00 Innelek
- 13.45 Mellanmål
- Utelek/Innelek för 1-2 åringar
- 16.00 Innelek
- 17.30 Daghemmet stänger

3 Jämlikhet och jämställdhet

Inom barnomsorgen ska personalen aktivt arbeta för att möjliggöra delaktighet för alla på lika villkor och alla barn ska ha en möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnomsorgen ska främja förståelse för andra människor och stödja utvecklingen av empatisk förmåga. Barnet ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person.

Skyldighet att främja jämställdhet och förebygga diskriminering på grund av könsidentitet eller könsuttryck stadgas sedan tidigare i jämställdhetslagen (FFS 1986/609) som tillämpas på Åland genom landskapslag (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män. Från 1.6.2023 omfattas även barnomsorgen. Den 1.1.2023 har landskapslag (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen trätt i kraft på Åland. Generellt

gäller att planmässigt arbete för att främja likabehandling och jämställdhet ska göras i relation till situationen och behoven på varje enskilt verksamhetsställe. Vidare ska barnen/eleverna och deras vårdnadshavare ges möjlighet att bli hörda kring de främjande åtgärder som föreslås vidtas. Det är utbildningsanordnaren som ska se till att varje läroanstalt eller verksamhetsställe har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Detsamma gäller plan för jämställdhetsfrämjande åtgärder.

Planerna för likabehandling och främjande av jämställdhet kan upprättas separat, tillsammans, eller införlivas i någon annan plan som finns vid läroanstalten eller verksamhetsstället. För jämställdhetsplaner gäller att de ska göras upp årligen eller högst tre år i sänder. För likabehandlingsplaner stipuleras inga formella tidsangivelser i lag, men eftersom planerna är att betrakta som verktyg i arbetet att främja jämställdhet och likabehandling är det rimligt att de följer liknande cykler. Arbetet med planerna ska på påbörjas inom 1.6.2023.

Varje enhet arbetar med aktuella områden inom jämlikhet- och jämställdhetsfrågor.

Barn ska få ta del av sina rättigheter som barn, vilket betyder att det är viktigt att barnkonventionen presenteras och diskuteras. Barn behöver få förklarad varför barn i olika åldrar får göra olika saker på daghemmet. Materialet FN-konventionen om barns rättigheter, Stopp min kropp används i förebyggande syfte för att medvetandegöra barnet om dess integritet och rättigheter. [Interna rutiner tas finns för den kroppsliga integriteten vid blöjbyten och toalettbesök.](#)

[Pedagogerna arbetar aktivt med frågor kring jämlikhet- och jämställdhetsfrågor genom diskussion och reflektion på daghemmen, och skapar rutiner för förebyggande arbete mot diskriminering och trakasserier. Daghemmets antimobbningshandlingsplan finns som bilaga.](#)

[Värdegrundsarbete, likabehandling och jämställdhet tas upp med barnen bland annat genom Djuren på djuris, Kompisböckerna, Jag och Vi materialet, Kompisväskan och i boksamtal och samtal i det vardagliga livet.](#)

[En jämställdhet- och likabehandlingsplan är under arbete inom NÅUD:s barnomsorg och tas i bruk 1.1.2025.](#)

-

4 Hållbar utveckling

Barnomsorgen ska bidra till att bygga upp barnets positiva framtidstro och fästa uppmärksamhet vid vikten av en hållbar livsstil. Hållbarhet ska utifrån barnets utvecklingsnivå genomsyra hela barnomsorgens verksamhet. Barnet ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur olika val som människor gör bidrar till eller hindrar en hållbar utveckling så att personalen vägleder barnet att tillägna sig hälsosamma och hållbara levnadsvanor.

Barnet ska få uppleva, förundra sig över och glädjas åt naturen, samt utforska och experimentera med hjälp av sina sinnen. Verksamheten uppmuntrar barnet att iaktta det som händer i naturen samt skapa en förförståelse för vad som krävs för en hållbar utveckling utifrån ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv.

Barnet är bland annat delaktigt i:

Återvinning och sortering av material
Återbruka material vid estetiska uttrycksformer
Matens ursprung samt kompostering
Spara vatten vid handtvätt
Miljödagar

Verksamheten strävar efter en hållbar och social inställning i barngruppen. Genom samlingar, samtal samt litteratur erbjuds barnet att ta del av olika livsvillkor och sociala sammanhang. På daghemmet möter barnet olika utmaningar och börjar föra varierande resonemang utifrån olika perspektiv.

Vi försöker spara på resurser som till exempel mat, pysselmaterial, energi. Vi vill öka förståelsen för olika kretslopp samt skapa hållbara kamratrelationer.

5 Arbetet med barns delaktighet och inflytande

Varje barn har rätt till delaktighet och inflytande och barnet i barnomsorgen ska ges möjlighet att påverka verksamhetsinnehållet utifrån sin mognadsgrad. Barnet ska få lära sig om sina rättigheter och ska ha en möjlighet att uttrycka sina åsikter i alla frågor som gäller dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig ska gälla alla. Verksamheten inom barnomsorgen ska lägga grunden för förståelse av demokratibegreppet och förbereda barnet för delaktighet och ansvar och för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle.

Detta förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet.

Personalen främjar varje barns möjlighet och bemöter barnen med respekt. Tar hänsyn till deras tankar. Genom att utgå från barnens nyfikenhet och frågor skapar pedagogerna **temaområden** under verksamhetsåret. Då pedagogen arbetar utifrån barnets intressen stärks barnets delaktighet på ett positivt sätt.

Barnen är involverade och får göra egna val och påverka, till exempel inköp till daghemmet, låna böcker från biblioteket samt bokval vid läsning, ta mat vid lunchbuffé, föreslå/välja lekar, sånger och aktiviteter.

Barnen utvärderar verksamheten muntligt med glada/ledsna gubbar samt tummen upp och tummen ner. En del åsikter dokumenteras skriftligt. Lista med barnens namn underlättar så även de försiktiga barnens åsikter kommer fram och tas i beaktande i planering av verksamheten.

Barnens synpunkter och åsikter sparas i Lärloggen och mer allmänna åsikter i den pedagogiska dokumentationen, för fortsatt utveckling.

6 Välbefinnande

I all barnomsorg ska barnets behov av lek, trygga människorelationer samt positiva erfarenheter som stärker självkänslan tillgodoseas. Verksamheten i barnomsorgen ska fokusera på att stärka det positiva, ta tillvara barnets styrkor och skapa meningsfullhet genom glädje i lärandet. På detta sätt stöds och utvecklas den psykiska hälsan och välbefinnandet hos både barn och vuxna i verksamheten. Att i verksamheten skapa strukturer som uppmuntrar till mod, mångfald och nytänkande skapar barn och vuxna som är trygga i sig själva och mår bra.

Barnomsorgens ska fokusera på att mångsidigt stärka psykologiskt välbefinnande och resiliens hos både barn och personal. Att stärka resiliens sker bland annat genom ett systematiskt arbete med att stärka relationskompetens och de socioemotionella färdigheterna.

Vi arbetar bl.a. utifrån:

- **PERMA**: positiva känslor, engagemang, relationer, meningsfullhet och att uppnå något
- *Se det goda*: Så hjälper du barn och unga att hitta sina styrkor, med hjälp av aktivitetskort

I det dagliga arbetet stärker vi resiliens, dvs. förmåga att stå emot och klara av en förändring samt återhämta sig och ta lärdom av den, hos barn och vuxna genom att fokusera personens styrkor. Ledare och personal skall verka som positiva förebilder för barnen och i kontakten med vårdnadshavare.

Välbefinnande tas upp i verksamhetens värdegrundsarbete när läsåret börjar och ingår i god verksamhetskultur.

Välbefinnande innefattar också att personalen har redskap för en trygg lärmiljö och informeras om innehåll i enhetens säkerhetsplan, mobbningsplan, konfliktlösning och hur kriser hanteras. Detta görs vid läsårets start och när ny personal börjar. Denna information finns även tillgänglig för vårdnadshavare.

7 Leken

Leken har ett egenvärde inom barnomsorgen och goda lekmöjligheter är en del av barnomsorgens målsättning. Lekens betydelse för barnets välbefinnande, utveckling och lärande ska beaktas i all planering av verksamheten. Leken har fysisk, psykologisk, pedagogisk och social betydelse för barnets utveckling. Personalens rutiner och uppsikt är avgörande för att skapa utomhusområden och lekmiljöer där barnet känner sig tryggt.

Tillfälle till egen lek och ledd lek ges inomhus och utomhus. Personal finns nära för att vara behjälplig. Leken ska vara trygg för alla både inom- och utomhus. Utomhus på vår stora gård behöver personalen sprida ut sig över hela gården. Personalen ordnar lärmiljöer som inbjuder till lek. Personalens observationer av leken är grunden för att utveckla den pedagogiska dokumentationen. Leklotto används för att skapa nya kompisrelationer.

8 Arbetssätt och lärmiljöer

Läroplanen har utarbetats utifrån en pedagogisk grundsyn där barnet har en aktiv roll. I barnomsorgen ska finnas sådana lärmiljöer där barnet ges möjlighet att själva göra aktiva val och barnets egna idéer kan tas tillvara. Personalen ska använda sig av varierande metoder och arbetssätt för att stöda barnets personliga växande, utveckling och lärande. Verksamheten fokuserar på att stärka det positiva, ta tillvara barnens styrkor och skapa meningsfullhet genom glädje i lärandet. Pedagogisk dokumentation och planering hör ihop med ett utforskande arbetssätt som bygger på ett gemensamt experimenterande och undersökande som inkluderar både barn och personal. Ett språkutvecklande arbetssätt gynnar alla barn och deras språkutveckling, trots att det är särskilt viktigt för ett barn med utmaningar inom språkområdet eller de barnen med annat modersmål än svenska.

8.1 Mångsidiga arbetssätt

Ett barn lär med alla sinnen och därför är det viktigt att lärandet i barnomsorgen sker genom att barnet ges möjlighet att bearbeta på flera olika sätt, att lärandet bygger på dialog och relationer, liksom att barnet är medskapare i de verksamheter och miljöer som de tillhör. Verksamheterna bör därför präglas av variation och bidra till barnets möjligheter att skapa kunskap på många, olika sätt.

I verksamheten skapas tillfällen som främjar barnens aktivitet och kreativitet. Barnen ges många tillfällen dagligen till fysisk aktivitet. Den fysiska aktiviteten ökar vid vistelse utomhus därför ges tillfälle för utomhusaktivitet dagligen minst 2h per dag. Utomhuspedagogik ger barnen tillfälle att leka, iaktta, utforska och vara aktiva. Leken är central och det är därför viktigt att lyfta fenomen som uppkommer naturligt i leken för att utforska tillsammans. Barnen uppmanas att fråga, undra, dra slutsatser och lösa problem och agera målinriktat mot gemensamma mål. Barnen får möjlighet att jobba i flexibla grupper, i par och enskilt. De pedagogiska aktiviteterna ger barnen möjlighet att arbeta både i rörlig lek och koncentrerat i lugn och ro. Lärandet sker med alla sinnen. Arbetssätten skall utvecklas tillsammans med personal, barn och vårdnadshavare.

8.2 Lärmiljö

I begreppet lärmiljö innefattas lokaler, platser, gemenskaper och personer, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för barnomsorgen kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Barnets tankar, idéer, egna erfarenheter, kunskaper, intresse, förslag och individuella behov ska beaktas, tas tillvara och synliggöras i lärmiljöerna.

Genom att kontinuerligt tillsammans observera lärmiljöernas användning kan vi utveckla dem så att de bättre utnyttjas och främjar den utveckling man eftersträvar. Mångsidiga lärmiljöer ger möjlighet att differentiera verksamheten och ger en varierad, utvecklande och långvarig lek. Det är viktigt att se till att alla lärmiljöer är trygga för alla. Gemensamma regler som präglas av respekt och gemensamt ansvar bidrar till en trygg miljö. I lärmiljöerna kan man dessutom jobba i flexibla grupper för att ge alla möjlighet till deltagande och samspel. Barnens idéer, lekar och alster skall synas i lärmiljön. Omgivningen tas tillvara för att ge nya lärmiljöer för fysisk aktivitet, utforskande och lärande. Lärmiljöer vi besöker är skogen, gymnastiksalen, idrottsplanen och biblioteket. I smågruppsverksamhet kommer det enskilda barnet tankar och idéer bättre fram. I den fria leken inom- och utomhus ges barnen individuell möjlighet att utveckla sin fantasi, göra egna val utgående från sina behov och känslor och på så sätt skapa egna lärmiljöer.

8.3 Språkutvecklande arbetssätt

Småbarnsåren är avgörande för språkutvecklingen och därför är ett språkutvecklande arbetssätt en av grundstenarna i barnomsorgens verksamhet. Genom att fokusera på barnets språkutveckling kan barnomsorgen bidra till att stärka deras självförtroende, trygghet, inkludering och flerspråkighet, såväl som litteracitet och kreativitet. Att stimulera barnets språkliga medvetenhet och språkutveckling är två viktiga delar i det språkutvecklande arbetssättet i barnomsorgen. Tidiga insatser på att utveckla barnets språkliga medvetenhet genom fonologiska övningar som genomförs på ett systematiskt, strukturerat och kontinuerligt sätt ger en god grund för barnets fortsatta utveckling mot litteracitet.

Som grund för det språkutvecklande arbetssättet enligt läroplan kapitel 4.3.2 används

- Bildstöd med ett allmänt dagsschema för alla barn på båda avdelningarna
- Tecken som stöd, vid behov
- "Före Bornholmmodellen" 2,5-4 år och 4-6 år
- "Bornholmmodellen" för 6-åringar
- Högläsning med boksamtal för att ta upp ord och begrepp.
- Ord och begrepp belyses i vardagliga situationer
- Barnen har tillgång till böcker. Vi går till biblioteket regelbundet och lyssnar på saga och barnen får låna med böcker till daghemmet. Biblioteket lånar ut bokpåsar till hemmen via daghemmet.

8.4 Pedagogisk dokumentation och planering

Pedagogisk dokumentation är ett arbetssätt för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla barnomsorgens verksamhet. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov.

För att kunna följa varje barns utveckling och lärande behöver det finnas dokumentation för alla barn i daghemsverksamhet inom barnomsorgen och dokumentationen behöver analyseras utifrån vilka möjligheter det enskilda barnet får för att kunna utvecklas och lära. När dokumentationen sker kontinuerligt och systematiskt är det möjligt att följa och analysera hur verksamheten stimulerar och utmanar barnet i deras utveckling och lärande. Det är först när varje barns möjligheter till utveckling synliggörs som det går att utvärdera hur man i verksamheten arbetar mot målen i läroplanen. Barnet själv skall kunna gå tillbaka och se över sin lärandeprocess, hen behöver själva få se att hen lärt sig och utvecklats.

Lärarna är ansvariga för den pedagogiska dokumentationen men barnets utveckling och lärande dokumenteras av alla pedagoger. Vi använder varierade metoder såsom fotografier, intervjuer, observationer, film mm. för att skapa underlag för reflektioner som sker både tillsammans med barnet och i arbetslaget. Reflektionerna ligger sedan som grund för vidare arbete och utveckling av verksamheten samt barnets lärande. Dokumentationen eller hänvisning till den finns i barnets Lärlogg. Dokumentationen skall utgå från barnets intressen och finnas tillgänglig för barnet.

8.5 Digitala arbetssätt och digital kompetens

Betydelsen av digitala färdigheter i samhället ökar och personalen inom barnomsorgen behöver förhålla sig till detta. En av barnomsorgens uppgifter är att främja jämlikheten i utbildningen och det är därför viktigt att varje barn får tillräckliga digitala färdigheter för framtiden. Digitala färdigheter är också i sig ett betydande verktyg för lärande. För att möjliggör kvalitativ inläring i digitala miljöer behövs utöver digitala verktyg och behövs också digitalpedagogiskt kunniga lärare i kombination med högklassiga digitala tjänster. Vilka digitala färdigheter som behövs, den digitala kompetensen, förändras över tid i takt med att samhället, tekniken och olika digitala tjänster förändras. Det varierar också med barnets ålder. Digitala arbetssätt och digitala verktyg ska användas på ett medvetet sätt som gynnas barns lärande.

Personalen utbildas kontinuerligt när kurser erbjuds.

Pedagogens uppgift är att få barnen att bli producenter istället för konsumenter.

Barnen får bekanta sig med digitala verktyg såsom lärplatta/Ipad på daghemmet. Den första kontakten med lättare uppgifter inom programmering som kan göras både med lärplatta och med klossar. Genom olika spel tränar vi samarbete och turtagning. Även sagostunder och informationssökning kan göras med hjälp av lärplatta. Digitala verktyg erbjuder många bra möjligheter för ett varierat arbetssätt. Pedagogerna resonerar redan på daghemmen med barnen om kritiskt förhållningssätt till olika information på nätet till exempel bilder som har redigerats.

Verksamheten tillhandahåller tillräckligt med ändamålsenliga och fungerande digitala verktyg. I detta nu använder vi främst fyra iPads, en apple tv och en projektor. Personal har tillgång till 2 bärbara datorer. Personalen har kollegialt lärande och hjälper varandra utvecklas samt deltar i fortbildning.

De digitala arbetssätt vi använder är att personal och barn tar foton, filmar, söker information, ser filmer utgående från barnens intressen, använder appar med pedagogiska spel för individuell träning, lyssnar på sagor, musik och dansar/rör sig till musikvideos. Barnen har också analog programmering. Mediefostran och källkritik tas upp i samtal med barnen.

Det digitala närvarosystemet Tempus används för administration och organisation av verksamheten samt information och dokumentation.

IKT-strategi/plan NÅUD:s barnomsorg

Barnomsorg		
Utvecklingsområden	Nuläge	Mål
LEDNING	Skapa förutsättningar för digitalt lärande efter kommunens resurser och kommunens syn på vikten av Ikt i barnomsorgen.	<ul style="list-style-type: none">- Tillräckliga resurser för att barnen når läroplanens n beskrivna i arbetsplanen- Systematisk utvärdering av IKT kompetens och reds- Tillhandahålla pedagogiskt och tekniskt stöd till personalen.
STÖD	Tempus	<ul style="list-style-type: none">- Systematisk handledning och fortbildning till personalen.- Resurser för underhåll av hårdvara och program- Verktyg, program och plattformar som stöder administration och undervisning
LÄRMILÖ	Avdelningarna har tillgång till läsplatta, telefoner, projektorer och bärbara datorer	<ul style="list-style-type: none">- Fungerande infrastruktur för att arbetadigitalt- Tillgång av ikt-enheter- Ett pedagogiskt tänk kring all ikt-användning där dig produkter är ett verktyg för inläring
KOMPETENS	Daghemsledare utreder utbildningsbehovet	<ul style="list-style-type: none">- möjlighet att delta i fortbildningar

9 Omsorg, kost och vila

Barnomsorgen ska främja allsidig fysisk, emotionell, social och kognitiv utveckling. Förutom den pedagogiska verksamheten är det därför också viktigt att se till barnets behov av tid för återhämtning och vila, trygga relationer, att stärka barnets möjligheter till att tillägna sig en positiv hållbar inställning till mat och goda matvanor.

9.1 Omsorg

Verksamheten i barnomsorgen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Omsorg innebär att tillgodose barnets fysiska grundbehov, men också den emotionella omsorgen om barnet. Vardagsrutiner som innefattar barnets grundbehov och andra dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, är en viktig del av barnets dag. För den emotionella omsorgen och för barnets utveckling är samspelet mellan barn och personal viktigt. Ömsesidiga och respektfulla relationer och närhet utgör grunden för god omsorg. Barn mår bra av att knyta kontakter med andra människor och har ett behov av både trygga vuxna relationer och relationer med jämnåriga.

Verksamheten arbetar med att skapa ömsesidiga och trygga relationer genom att fokusera på anknytning och tillit, redan från första inskolningsdagen. Pedagogerna i verksamheten planerar aktiviteter där fokus ligger på att alla behövs, alla är lika viktiga och att alla kan bidra på något sätt, vilket i sin tur leder till ett bra samspel mellan alla barn.

Verksamheten ser samtliga vardagsrutiner som en lärandesituation. Pedagogerna i verksamheten hjälper och vägleder barnen att bli självständiga individer, exempelvis vid påklädning, toalettbesök samt vid måltidssituationer. Att se vardagsrutinerna som ett lärande och barnet som en kompetent individ stärker barnets trygghet och självkänsla.

9.2 Kost

Barn i barnomsorgen ska erbjudas en hälsosam och lämplig kost som fyller barnets näringsbehov. De gemensamma måltiderna fungerar som en social och pedagogisk situation för barngruppen där barnen bland annat lär sig gott bordsskick och att ta hänsyn till varandra.

Vi eftersträvar att servera en näringsrik och varierande kost med i enlighet med livsmedelverket Eviras rekommendationer och ÅHS rekommendationer för barn med specialkost

I den mån det är möjligt används närodlade varor. Vi vill skapa en nyfikenhet och positiv inställning till nya smaker och konsistenser. Vi samtalar kring varför man behöver äta, hälsosam mat och råvaror som ingår i maten. Vi tränar på gott bordsskick och eftersträvar minimalt matsvinn.

Måltiden bör vara en så stressfri, lugn och trivsamt stund som möjligt med ett respektfullt och positivt bemötande mellan både barn och vuxna. Måltiden ger goda möjligheter att i enlighet med barnomsorgens läroplan stimulera barnens samspel och deras förmåga att visa respekt för varandra

9.3 Vila

Barn har rätt till lek, vila och fritid. Balansen mellan aktiviteter och vila återhämtning är viktigt inom barnomsorgens verksamhet. Det är också viktigt att tänka på att många barn, också lite äldre barn, kan bli trötta och uppleva en ökad stress under eftermiddagarna, vilket man behöver beakta då dagens planeras för balans mellan aktivitet och vila. Vilan i barnomsorgens verksamhet behöver därför utgå från det enskilda barnets behov, som kan komma att variera. Under vilan behöver särskilt beaktas barnets integritet och personalens lyhördhet inför barnets signaler och behov är viktigt

De yngre barnen sover/vilar inomhus och lyssnar på lugn musik under tiden. En personal finns nära när de vaknar. Finns det möjlighet kan barn få sova utomhus i sin vagn med sele och "babyvakt". De äldre barnen har vila/avslappning med saga, massagesaga, musik eller film.

10 Arbetet med förverkligande av lärområdena inom barnomsorgen

För att planera en kvalitativ barnomsorg och för att stöda barnets utveckling och lärande är det viktigt att det råder balans mellan social, emotionell, fysisk och kognitiv utveckling. Därför är det viktigt att i planeringen av verksamheten beakta och känna till betydelsen av lek, kontakt med naturen, musik, konst och fysisk aktivitet. Det är också centralt att man i verksamheten främjar barnets deltagande, initiativ, och självständighet, att problemlösning och kreativitet får ta plats och att uppmuntra sådant lärande som omfattar resonemang, undersökning och samarbete. Utifrån detta ska lärarna i barnomsorg tillsammans med barnet planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i fem lärområden.

Dessa fem lärområden är likvärdiga och barnet har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten, som planeras av lärare i barnomsorg, men förverkligas av hela arbetslaget tillsammans, främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Lärområden inom barnomsorgen:

- Språk och kommunikation
- Skapande, kultur och estetiska uttrycksformer
- Mångfald, gemenskap och samhälle
- Matematiskt tänkande, hållbarhet och utforskande
- Kropp, hälsa och utveckling

Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och få arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnet nya och inspirerande lärandeupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnets olika behov av stöd ska beaktas i verksamheten och barnet ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

Vi anpassar verksamheten utifrån barnens ålder och utveckling genom att i alla åldrar arbeta enligt:

- Språk och kommunikation
 - Arbeta strukturerat med språkutvecklande material, rim och ramsor, sagor och högläsning, återberättande, samtal
- Skapande, kultur och estetiska uttrycksformer
 - Barnen får bekanta sig med olika material och tekniker
 - Studiebesök till t.ex. museum
 - Drama/teater/gestaltande både själva och uppleva av andra
 - Sångstunder med och utan instrument
 - Vi uppmärksammar jul, påsk, Ålands flaggas dag, första maj, självstyrelsedagen, midsommar och Vårdödagen 10.9. Vårdnadshavare skriver in högtider de vill att vi ska uppmärksamma i formuläret "Barnet i barnomsorgen".
 - Förundervisningsbarnen besöker skolmuséet i Vårdö samt 1-2 museum till
- Mångfald, gemenskap och samhälle
 - Barnen får träna sin sociala kompetens genom t.ex. rollekar och i den styrda och fria leken där man även får träna turtagning och samarbete
 - Låta barnen få utveckla sin empatiska förmåga genom att stödja dem i konflikter, handleda dem i leken och rikta fokus mot människors lika värde.
 - Barnet får bekanta sig med närmiljön och de åländska traditionerna såsom kulturella platser, midsommarfirande och åländska visor
- Matematiskt tänkande, hållbarhet och utforskande
 - Matematiskt tänkande, problemlösning och utforskande genomsyrar hela verksamheten genom att vi kommunicerar och synliggör matematiska begrepp i vardagen och låter barnen utforska och laborera i spel och lekar
 - Barnen får lära sig ta hand om skog och mark genom skogsbesök och Naturskola.
- Kropp hälsa och utveckling
 - Barnen ges möjlighet att röra på sig och träna sin grovmotorik dagligen vid utomhusvistelse, ledd och fri lek, besök i gymnastiksal, Röris/MiniRöris, promenader och rörelse i den kuperade terrängen i skogen.
 - Barnen får träna sin finmotorik i den skapande verksamheten såsom att rita, måla, klippa, sy och pärla mm.
 - Vi hjälper barnet att utveckla ett respektfullt beteende både mot sig själv och gentemot andra genom t.ex. olika material utformade från t.ex. barnkonventionen (Kompisböckerna, Jag & Vi mm.), Stopp min kropp och vuxennärvaro i leken.

11 Förundervisningen

Syftet med förundervisningen är att förbereda barnet för livet och fortsatt lärande och utbildning. Förundervisningen kan bedrivas ihop med övrig barnomsorgsverksamhet och/eller separat för de barn som ingår i förundervisningen. Under förundervisningsåret arbetar man utifrån samma lärområden som berör hela barnomsorgen, men med förstärkt fokus på skolförberedande centralt innehåll. Även om innehållet är skolförberedande skall det bearbetas med leken som utgångspunkt och genom mångsidiga arbetssätt, med konkret och visuellt material och genom ett gemensamt utforskande.

Förundervisningen ordnas 25 timmar per vecka måndag-fredag både integrerat med övriga barnomsorgen och i separat grupp för 6-åringarna. Förundervisningen beskrivs i planen övergången från barnomsorg till skola som finns på kommunens hemsida.

Förundervisningen är mer specificerad i läroplanens kapitel 5 Lärområden, samt kapitel 2.5 Det livslånga lärandet och nyckelkompetenserna. Läromedel som används är "Bornholmmodellen" för den språkliga medvetenheten samt "Väpplarnas Min bok".

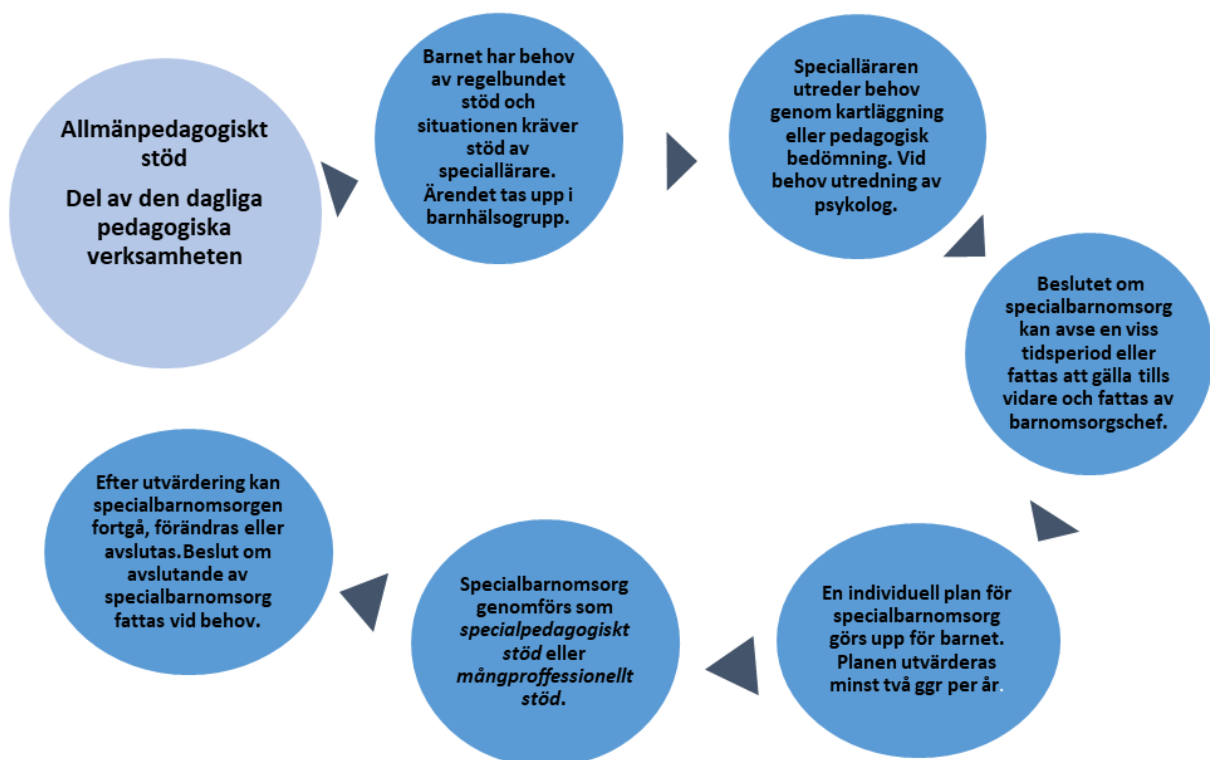
Som utvärderings- och uppföljningsverktyg används "KTI-kontrollerad teckneiakttagelse" före utvecklingsamtal, "Lukimat" samt en Bornholm-kartläggning i september och januari. Specialläraren gör "Begreppsförståelse", en kartläggning, i maj före förundervisningsåret.

12 Stöd för utveckling och lärande

Varje barn inom barnomsorgen har enligt sitt behov rätt till stöd för sin utveckling och sitt lärande. Barnomsorgen ska bereda gynnsamma förutsättningar för barnets allsidiga utveckling genom att på olika sätt arbeta förebyggande och genom att erbjuda olika stödåtgärder. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att tidigt identifiera hinder för utveckling och lärande och att sätta in stödfunktioner i förebyggande syfte. Genom tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Barnets behov av stöd, förverkligande av stöd och utvärdering av stöd sker i samråd med barnet och barnets vårdnadshavare.

För att kunna upptäcka stödbehovet ska barnets möjlighet till utveckling och lärande utvärderas kontinuerligt i den dagliga verksamheten. Barnets möjligheter till utveckling och lärande följs upp i samarbete med barnet och vårdnadshavarna och dokumenteras i loggen för barnets utveckling och lärandeprocess vid loggens uppföljning. Uppmärksamhet fästs vid att i ett tidigt skede känna igen möjliga hinder eller svårigheter för barnets växande och lärande. Det stöd som barnet får ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och ska ändra enligt barnets behov. För att trygga barnets utveckling och lärande är det viktigt att stödet ges i rätt tid och på rätt nivå så länge som barnet har behov av stödet.

I bilden beskrivs arbetsgången för stöd för barnets utveckling och lärande:

12.1 Allmänpedagogiskt stöd

Det allmänpedagogiska stödet är en del av den dagliga pedagogiska verksamheten och riktar sig till alla barn som tillfälligt behöver stöd för sin allsidiga utveckling. Allmänpedagogiskt stöd innebär att alla barn ska få ett individanpassat bemötande inom ramen för det allmänpedagogiska arbetet. I verksamheten innebär detta exempelvis att:

- utgå från barnets intressen behov och styrkor
- beakta barns olika sätt att lära sig
- arbetsätten varierar
- smågruppers sammansättning varierar vid behov
- den pedagogiska miljön är ändamålsenlig
- verksamheten åskådliggörs med bilder
- samspelet mellan barn och vuxna är fungerande och att de dagliga rutinerna stödjer barnet.

När personalen på avdelningen uppmärksammar ett behov av utökat stöd hos ett barn görs direkta anpassningar och vårdnadshavarna informeras. Ansvaret för det allmänpedagogiska stödet, vilka anpassningar som kan göras och kontakten med hemmet har läraren i barnomsorg.

Läraren lyfter svårigheterna i Lilla barnhälsogruppen för ett utökat kollegialt stöd och råd.

Specialläraren i barnomsorg kan konsulteras när som helst men det individuella specialpedagogiska stödet sätts in först efter att det allmänpedagogiska stödet inte är tillräckligt i samarbete med föreståndaren/lilla barnhälsogruppen.

12.2 Specialbarnomsorg

Specialbarnomsorg ges då barnets behov av stöd är regelbundet och då situationen kräver stöd av speciallärare i barnomsorgen. Specialbarnomsorg ska ges av kommunen i den omfattning som barnet har behov av det som specialpedagogiskt stöd eller mångprofessionellt stöd.

För varje barn inom barnomsorgen som beviljats specialpedagogiskt eller mångprofessionellt stöd ska de särskilda stödinsatserna utformas och sammanfattas i en individuell plan för stöd för utveckling och lärande, SUL.

Specialpedagogiskt stöd kan innebära att:

- speciallärare inom barnomsorg träffar barnet för systematisk handledning och träning
- speciallärare inom barnomsorg handleder personal och vårdnadshavare
- bildkommunikation på individnivå, individuell bildstruktur
- stödtecken används
- personaltäthet ökas
- assistent/resursperson kan bistå barnet

Mångprofessionellt stöd kan innebära att

- Barnet får stöd av talterapeut, logoped, ergoterapeut eller fysioterapeut
- Barnet får kontinuerligt, planerat stöd av psykolog och kuratorstjänster

13 Samarbete med vårdnadshavare

Barnomsorgen ska främja olika former av samarbete för att gynna barnets utveckling, lärande och delaktighet. Barnomsorgens verksamhet bedrivs i nära samverkan med hemmet och barnomsorgen ska skapa förtroendefulla relationer med vårdnadshavare som bär huvudansvaret för barnets fostran, lärande och utveckling.

För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift måste vårdnadshavarna få information om hur deras barns lärande och utveckling fortskrider. Vårdnadshavarna ska informeras om centrala frågor som gäller verksamheten, till exempel läroplan, arbetsplan och olika evenemang. Barnets utveckling och lärandeprocesser ska sedan med hjälp av materialet i lärloggen följas upp minst en gång per år i samband med ett utvecklingssamtal tillsammans med vårdnadshavare.

Samarbetet med vårdnadshavare **förutsätter också vårdnadshavares engagemang genom exempelvis att ta del av information från barnomsorgsenheten, delta i möten och i sin tur delge personalen viktig information**, för att barnets tid i barnomsorgen blir så bra som möjligt.

Den dagliga kontakten med vårdnadshavarna är av största vikt när det gäller omvårdnaden av deras barn. Det är under dessa möten vi skapar grunden för ett gott samarbete. Vårt mål är att alla vårdnadshavare skall känna förtroende för personalen och det pedagogiska arbete som vi bedriver. Vårdnadshavarna uppmuntras att ta kontakt om de undrar över något. Tillsammans med vårdnadshavarna har vi samtal kring barnet 1-2 gånger per år om hur vi på bästa sätt arbetar med deras barn.

När barnet börjar fyller vårdnadshavarna i blanketten "barnet i barnomsorgen" och informerar personalen om sina värderingar/tankar/önsknings kring sitt barn och barnomsorgen.

Möte för vårdnadshavare hålls i september. Vid detta tillfälle går vi igenom årets arbetsplan och andra aktuella frågor. På våren har vi en gemenskapskväll för barn och vårdnadshavare.

Information till vårdnadshavare går via främst via "Tempus". Vid viktig information uppmanas vårdnadshavare ringa direkt till daghemmet.

14 Rutiner för övergångar inom barnomsorgen

Övergången från hemmet, från den tidigare barnomsorgen till förundervisningen och övergångar under dagen är viktiga för att skapa trygghet för barnet. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. I Lärloggen för utveckling och lärande kan övergångarna dokumenteras, diskuteras och utvärderas och i kommunens plan för övergång från barnomsorg till grundskola beskrivs hur denna övergång ordnas. (Se ÅLR 2023/2578)

En trygg inskolning från hemmet till barnomsorgen är viktigt. Barnet bekantar sig kamrater och personal tillsammans med vårdnadshavare genom att delta i daghemmets verksamhet under tre dagar cirka kl 9-15. För 1-3 åringar under 1-2 veckor 9-10.30/9-12, 9-15 och barnet vanliga tid. Det är vårdnadshavaren som lotsar barnet genom dagen och introducerar barnet i daghemsmiljön. 1-3-åringar har en egen ansvarsperson medan 3-6-åringar mer skolas in till en verksamhet och ett socialt sammanhang, inte till en specifik pedagog. Efter de här dagarna har förhoppningsvis alla parter vant sig vid den nya situationen. Varje barn är förstås unikt och variationer förekommer.

Mellan avdelningar skolas barnen in genom att få vistas där och bli bekanta med de fysiska rummen, kompisar och personal. Personalen berättar om barnets behov och intressen och det förs in i Lärloggen.

Övergång från förundervisning till skola finns som en skild plan på kommunens hemsida under skola och barnomsorg.

15 Arbetet med utvärdering av verksamheten

Ett bra kvalitetsarbete bygger på att barnomsorgen planerar, följer upp och utvärderar sitt eget arbete, tar tillvara resultaten och omsätter dem i olika åtgärder för att utveckla verksamheten. Det är kommunens ansvar att se till att enheten har förutsättningar att göra detta. Genom utvärdering kan enheten fånga upp vad som fungerat bra och vad som fungerat mindre bra.

Det är viktigt att alla parter, barnen, vårdnadshavarna, ledningen och personalen, utvärderar verksamheten.

Inom barnomsorgen bör man kontinuerligt utvärdera hur läroplanen har förverkligats i verksamheten. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll, samarbetet med hemmen, barnhälsan, personalresurserna, utrymmena eller lärmiljöerna. I ett daghem ansvarar daghemsföreståndaren för att möjliggöra och följa upp utvärderingen medan det i ett fritidshem ansvaras över av rektor eller daghemsföreståndare. Resultaten av utvärderingen ska fungera som ett instrument för verksamhetens interna utveckling och vid behov leda till justeringar av verksamhetsidé och arbetsrutiner. Uppföljningen och utvärderingen syftar alltså till att synliggöra resultat och ge underlag för eventuella förändringar. Det är inte bara fråga om att kontrollera hur ansvaret fullföljts utan en fråga om hur arbetet ska fortsätta och utvecklas.

Verksamheten följs upp kontinuerligt med reflektionsdiskussioner inom arbetslaget, medarbetarsamtal, föräldraenkäter och barnintervjuer.

En utvärderingsmodell för kvalitativa resultat och uppföljningsbara och mätbara mål är under arbete.

16 Beskrivning av religiösa evenemang och verksamhet med inslag av religionsutövning

Landskapslag om barnomsorg och grundskola slår fast att verksamheten inom barnomsorgen är ickekonfessionell och barnets och vårdnadshavarnas livsåskådning ska beaktas och respekteras i planeringen av verksamheten. Vidare styrs verksamheten också av bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (FFS 731/1999). Landskapsregeringen har tagit fram anvisningar (ÅLR 2021/3409) gällande högtider och religiösa evenemang i den allmänna verksamheten inom barnomsorg och grundskola vars syfte är trygga att de kulturella grundrättigheterna och de grundrättigheter som gäller religionsfrihet förverkligas inom barnomsorgen och grundskolan, att främja tolerans och pluralism samt att säkerställa att undervisningen är religiöst och konfessionellt obunden.

Kommunen kan besluta om religiösa evenemang ska ingå i barnomsorgens och grundskolans verksamhet eller om det inte ska göra det. Religiösa evenemang (t.ex. gudstjänster och religiösa morgonsamlingar) är religionsutövning. Om kommunen väljer att religiösa evenemang ska ingå i verksamheterna ska de beskrivas i arbetsplanen. Vid religiösa evenemang och förrättningar ska man ordna alternativ och meningsfull sysselsättning. Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. I barnomsorgen ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i de religiösa evenemangen inte leder till att barnet stämplas eller till andra menliga följder för barnet. Det väsentliga är att vårdnadshavaren har en faktisk och genuin möjlighet att välja om barnet ska delta i evenemang och förrättningar som

innehåller religiösa inslag. Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten. Enheten ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också uppnås i praktiken, till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom enheten ska man i det praktiska genomförandet försäkra sig om att likabehandlingen av barnen inte äventyras och att inga barn stämplas. Daghemmet ansvarar för barnens säkerhet i alla situationer.

Om religiösa evenemang ordnas beskrivs här hur man ordnar verksamheten, i enlighet med anvisning (ÅLR 2021/3409) då verksamheten innehåller religiösa evenemang.

Vi uppmärksammar de större kristna högtiderna som jul, påsk och alla helgons dag. Ibland besöker vi kyrkan. Vi berättar varför högtiderna firas och tar hjälp av berättelser, sånger och traditioner. Vi får besök av kyrkans kantor med "klapp och klang" 4-6 gånger per år. Har någon en annan religion eller tro så kommer vi överens med barnets vårdnadshavare om en bra lösning i dessa frågor. I kompendiet "Barnet i barnomsorgen" som vårdnadshavarna fyller i när barnet börjar i barnomsorgen får de redogöra för vad barnet får/inte får delta i samt komma med förslag på vad de föreslår som ersättande aktivitet. Vi framhåller också för barnen att man "får tycka olika".